

Constantin HOSTIUC
Spațiu, comunitate, oraș

*Spațiile publice sunt spații ale orașului, nu doar spații în oraș,
 sunt spații ale tuturor, nu doar ale fiecăruia.
 Doar astfel sunt ele și spații identitare,
 spații în care se regăsesc
 și se recunosc locuitorii unui oraș.
 (Vintilă Mihăilescu)*

Înainte de a urmări conceptul de spațiu public în teoria autohtonă și felul în care el a fost (trans)pus în practică, în câteva locuri ale Capitalei, o scurtă revedere a conceptului de „spațiu” ni se pare cu totul necesară. Nu vom trece, însă, la enunțuri și la critica lor fără să observăm faptul că parte a definițiilor de mai jos vin dintr-o tradiție intelectuală occidentală pe care mediul nostru cultural și disciplina arhitecturii / urbanismului le-au preluat și folosit în virtutea unei nevoi legitimizează prin contaminare și ca element de dialog util între profesioniști și culturi. Cum cele mai multe dintre orașele României s-au constituit într-o atmosferă spirituală și intelectuală puternic deosebită de cea apuseană, considerăm firesc ca atunci când utilizăm conceptele de spațiu și de spațiu public apropo de urbea românească, față de București în special, să ținem cont de faptul că aceste concepte „adăpostesc” o compoziție clar diferită de ceea ce am numi spațiu public parizian, spațiu public londonez șamd. În cazuri fericite cel mult târguri, orașele noastre s-au resimțit până târziu, spre 1900, de tipul rural al unei vieți mult diferite de cea a orașelor germane sau italiene, de pildă, întemeiate pe alte structuri, pe alte rațiuni (1).

Ceea ce pare a ne fi propriu apropo de asumarea ideii de „spațiu public”, este, date fiind cele de mai sus, calitatea sa pe care nici măcar teoria autohtonă nu ne-o poate preciza, pentru moment, de loc al aglutinării sensurilor pe care îl definim prin imitare, prin asimilare generoasă, laxă și permisivă întrucât îi resimțim necesitatea, dar, ca termen concret, el scapă unei identificări sau utilizări clar circumscrise – până a avea un Trafalgar Square, în care se exersează, esențialmente, o virtute a democrației (libera exprimare de la tribună, studiată sau improvizată), noi, dimpotrivă, în actualitate, mărturisim nevoia unor spații de bună-stare comună, de locuri care să ne pună în dialog la modul elementar, convivial. Înainte de context, trebuie să ne regăsim, să ne determinăm textul.

Spațiul: definiții, accepții, moduri de utilizare

Întrucât intenția propunerilor de „împodobire” a unor locuri publice nu presupune analiza riguroasă, de tip exploatare tehnică a acestora, ci o adăugare de semnificație la sensurile vieții de zi cu zi a omului/comunității, sugerăm direcția de „utilizare” pe care ne-o dorim a ideii de spațiu printr-o reflecție poetică: „În miile sale de alveole, spațiul conține timp comprimat. La aceasta servește spațiul.” (2) În viziunea fenomenologului francez, spațiul, deodată existență și substanță, marchează esențial individul (și, adăugăm noi, subliniază, tocmai prin aceasta, identitatea densă, matură a grupului, comunității).

Definiție (suplimentară) de lucru: „Spațiului îi este proprie orientarea, fiind vorba despre o raportare permanentă la centri

Public space, city, community

Before studying the concept of public space in Romanian theory and the way he was put into practice in a few places in the Capital, a brief review of the concept of „space” seems to us to be absolutely necessary. However, we will not go to the statements and to their criticism without noticing that part of the definitions below come from a western intellectual tradition that our cultural environment and the discipline of architecture / urbanism has taken over and used them as a legitimate necessity by contamination and as a useful dialogue between professions and cultures. As most of the cities of Romania have formed themselves in a spiritual atmosphere strongly different from the western culture, we consider that when we use the concepts of space and public space speaking about the Romanian city, especially about Bucharest, we must keep in mind that these concepts depict a composition clearly different from what we call the public Parisian space, the London public space and so on. In the happiest cases fairs, our cities hosted until late 1900 a typical rural life, a life much different from that of German or Italian cities, for example, a life based on other structures, on other reasons (1).

What seems to be particular to us, speaking about the assumption of the idea of „public space” is, given the above, its undisputed quality of place gathering meanings, place that we define through the imitation spirit, thru generous assimilation, soft and permissive and that because we felt its necessity; nevertheless, as a definite term, the concept of „public space” misses a sharp identification or utility clearly included – before having a Trafalgar Square, where the people can gather and practice a democratic action (the freedom of some speech, prepared or just improvised), we, on the contrary, confess today the hope for some convivial places where we could just talk, an elementary human need. Before building a context, we must rediscover ourselves, we must generate our own text.

The space: definitions, meanings, ways of use

As the intention of proposals to „decorate” some public places does not imply a rigorous analysis of their technical exploitation but an addition of significance to the meanings of everyday life of man / community, we suggest the direction of „use” that we want of the idea of space through a poetic reflection: „In its thousands of alveoli, the space contains compressed time. This is the utility of space.” (2) In the vision of the French phenomenologist, the space, at the same time existence and substance, essentially marks the individual (and, we add, it underlines, thru this double active nature, the dense, mature identity of the group, of the community). Additional working definition: “What it is particular for the space is the orientation, a permanent reporting to centers and movement on vectors oriented relative to those centers, a perceptual field, an

și o deplasare pe vectori orientați în raport cu acei centri, un câmp perceptual, un spațiu concret, departe de îndepărtarea abstractă pe care o propune geometria euclidiană. În schimb, caracterului locului îi este proprie identificarea. Arhitectura concretizează, densifică datele spațiului existențial, este cea care amplifică atributele potențiale ale acestui dintotdeauna-deja care este pământul amplasării sale. În acest fel, ea face vizibil geniul locului.” (3)

Într-o și mai recentă cercetare asupra fundamentelor noțiunii, dar cu finalitate pragmatică, Zachary Neal propune ca accepție a spațiului „un loc definit de geometria ne-concretă, teoretică a distanțelor și direcțiilor”(4). „Ipotezele teoretice de lucru” de mai sus ne sugerează un decupaj al percepțiilor senzoriale care se adresează prezenței umane, rațiunii și sensibilității deodată; dar definițiile vorbesc și despre așezarea aceluși loc într-un continuum mai mare, care este orașul, spațiul determinat – devreme ce numai într-un cadru limitat, definit, ideea de loc, distanță sau de direcție au sens.

„Spațiul public” are, așadar, o dublă trimitere la ideea de oraș, de urbanitate, de investiție cultural-urbană aplicată termenului (putem descoperi realitatea spațiului public și la țară, într-un cadru și loc construit marcate de tradițional, în jurul bisericii din mijlocul satului, dar termenul de specialitate ar descrie cumva abuziv acea existență, din moment ce existența și utilizarea lui de către comunitate țin de timpul ritualic și nu de cel al cotidianului urban „funcționalizat”, măsurabil, exploatabil): se află fizic într-un „loc geometric” supus circumscrierii, hotarelor; comunică cu „vectorii” spațiali, dar și spirituali ai acestuia.

Comunitate

În debutul tezei sale de doctorat, referențială pentru teoria urbanistică a realităților românești post-1989, Adrian Iancu listează o serie de accepțiuni ale termenului de „comunitate” care, în genere, converg spre ideea de colectivitate umană cu afinități structurale și de viață împărtășite – reținem din toate acestea faptul că vital pentru un grup mic sau mare este mai ales liantul spiritual, aspirația sa colectivă acceptată. Ulterior acestei definiții-cadru, învățatul face o clasificare pe 6 niveluri a domeniilor urbanului (5), în care ideea de „spațiu public” se regăsește de 4 ori – ca 1. „spațiu urban public” ce cuprinde „locurile și instalațiile domeniului public: străzi, parcuri; 2. ca spațiu semi-public – spații urbane de folosință publică asupra cărora se exercită un control administrativ și instituțional: instituții publice, școli, spitale, gări, stadioane, teatre; 3. ca spațiu public propriu unui grup – terenurile de întâlnire între servicii/rețele publice și proprietăți private, cu acces și responsabilitate comună: distribuirea curierelor, colectarea reziduurilor, controlul rețelilor” și, în fine, 4. ca spațiu public

effective space, far from the „alien” abstraction proposed by Euclidean geometry. Instead, the character of the place rests in its own identification. Architecture concretizes, densifies the data of existential space, it amplifies the potential attributes of this ever-already which is the ground of its placement. So, it makes visible the genius loci” (3). In a more recent research on the foundations of the notion, but with pragmatic finality, Zachary Neal proposes as the definition of space „a place defined by the non-concrete theoretical geometry of distances and directions” (4)

The „theoretical working hypothesis” above suggests a cut of sensory perceptions that suddenly addresses to human presence, reason and sensitivity; but the definitions also speak of the setting of that place in a larger continuum, which is the city, the determined space – since only in a limited, defined, framework, idea of place, distance, or direction makes sense. The „public sphere” therefore has a double reference to the idea of city, urbanity, cultural-urban investment applied to the term (we can also discover the reality of the public space in the countryside, in a traditionally marked area and place built around the church in the middle of the village, but the specific term would abusively describe that existence, since the existence and the its use by the community in the ritual time and not in the urbanized „functionalized”, measurable, exploitable time): it is physically located in a „geometric place” assuming limitations, borders; it communicates with the spatial and spiritual „vectors” of it.

Community

In the beginning of his doctoral thesis, a reference for the urbanistic theory of Romanian realities post-1989, Adrian Iancu lists a series of concepts of the term „community” that generally converges towards the idea of a human community with structural affinities and shared life – we must keep from those the fact that vital for a small or large group is especially the spiritual binder, its collective accepted aspiration. Following this framework definition, the learner makes a 6-level classification of urban areas (5), in which the idea of „public space” is found 4 times: as 1. „public urban space” comprising „places and installations of the public domain: streets, parks”; 2. as a semi-public space – urban public spaces on which administrative and institutional control is exercised: public institutions, schools, hospitals, train stations, stadiums, theaters; 3. as a public space for a group – the public / private network landings with private or joint responsibility: distributing couriers, collecting residues, controlling networks and, in the end, 4. as a family public space – the private sector controlled by one family and dedicated to common family activities: rest, entertainment, hygiene (the latter may be part of this extended

familial – spațiul din domeniul privat controlat de o singură familie și consacrat activităților familiale comune: odihnă, distracții, igienă (ultima accepție poate face parte din această definiție extinsă dacă și numai dacă spațiul familial, privat prin definiție, devine public atunci când primește vizite sau este cadru al desfășurării unor evenimente). În cele ce urmează, ne va interesa cu precădere definiția primă, cea de-a doua făcând numai obiectul unor remarci punctuale, accidentale. Să mai adăugăm, totuși, observația aceluiași referitoare la comunitatea pentru care spațiul urban public are un sens identitar, mai precis la dubla natură a acesteia: comunitate reală – comunitate abstractă, (6) cea dintâi asigurată de relații concrete, imediate și „tari”, de rudenie sau apropiere, după Ferdinand Tonnies, cea din urmă legată de imagine sau de imaginar (comunitatea națională, de pildă). Întrucât spațiul public este sau ar trebui să fie un reper al comunității, el este „un spațiu simbolic, al memoriei și continuității vieții urbane. Imaginea pe care o colectivitate o are asupra unui spațiu exprimă modul în care este perceput și fixat în conștiința comunității”. (7)

Spații publice

Istoriceste vorbind, spațiile publice ale lumii occidentale sunt limitate la centrele orașelor, piețe, scuaruri ale bisericilor aproape întotdeauna conformate în jurul unui monument, care dictează sau impune programul spațial. Aceste spații funcționează ca proprietăți comune ale oamenilor: sunt o arenă politică, socială și culturală, continuând, deci, ca substanță perenă și „bună practică”, sensul agorei grecești sau al forumului roman.

Spațiul public, într-o apreciere contemporană mai cuprinzător-permisivă, este locul în care oamenii pot coexista și își pot reprezenta colectivitățile și interesul comun fără a-și pierde sau dezagrega propria diversitate. Doar ca particularitate asupra căreia nu stăruim, acum, să mai notăm că în țările nordice (Norvegia, Suedia și Finlanda), toate zonele naturale sunt considerate spațiu public, deoarece permit oricui dreptul de liberă trecere (cu toate ca această „utilizare” a termenului pare să fie mai mult una patrimonială decât una care să se refere la un spațiu rezervat activităților într-un cadru urban.) (8)

Într-o definiție oblică ce poate servi și ca metaforă evoluționistă pentru istoria cetății occidentale, Fr. Choay notează că „spațiul public a fost, pe rând, spațiu al contactului în Evul Mediu, spațiu de spectacol în perioada clasică, spațiu de circulație în era industrială și spațiu al conexiunii în timpurile noastre” (intervenind într-un spațiu urban public ce atinge o perioadă istorică indicată sau sugerată, este de dorit să nu ignorăm aceste „calități de fond”).(9)

În complementaritatea acestei definiții-sentință, Ciprian Mihali vorbește despre asumarea diferențiată a spațiului public de către deținătorii de putere: „Spațiul public, sfera publică, „publicitatea” (publicness ori *Offentlichkeit*) sunt noțiuni care au marcat decisiv nașterea modernității politice și a regimurilor democratice în țările avansate, dar ele au fost păstrate mai degrabă inertial și reabilite cu scopuri precise în limbajul și discursurile politice, sociologice ori politice recente” (10).

Spațiile publice – între libertatea individuală și „domeniu” social & politic

Lupta acerbă pentru fiecare loc conotat ca spațiu public spune ceva grav despre preluările agresive pe care instituțiile sociale

definition if and only if family space, by definition, becomes public when it receives visits or is a framework for events). In the following, we will primary dedicate all interest in the definition of the first, the second being only the object of punctual, accidental remarks. Let's add, however, the observation of the scientist about the community for which the public urban space has an identity meaning, namely the dual nature of this community: real community – abstract community (6), the first „assured” of concrete, immediate and „tough” relationships, kinship or proximity, in the vision of Ferdinand Tonnies, the second one related to image or imaginary (national community, for example). Since the public space is or should be a landmark of the community, it is „a symbolic space of the memory and continuity of urban life. The image the community has over a certain space within it expresses how this public space is perceived and fixed in the consciousness of the community” (7).

Public spaces

Historically speaking, the public spaces of the western world are limited to city centers, central squares, squares of churches almost always molded around a monument that dictates or imposes the space program. These spaces function as common people's properties: they are a political, social and cultural arena, thus continuing as a perennial substance and „good practice”, the meaning of the Greek agora or roman forum. Public space, in a more comprehensive and permissive contemporary appreciation, is the place where people can co-exist and can represent their collectivities and common interest without losing or disintegrating their own diversity. Only as a peculiarity on which we do not stand here, let us now note that in the Nordic countries (Norway, Sweden and Finland) all-natural areas are considered as a public space because they allow anyone the right of free passage (although this „use” of the term seems to be more patrimonial than one referring to a space reserved for activities in an urban setting.) (8) In an oblique definition that can also serve as an evolutionary metaphor for the history of the western city, Fr. Choay notes that „public space was, step by step, a space of contact in the Middle Ages, a space of spectacle during the classical period, a space of movement in the industrial era and connection space in our times” (whilst intervening in a public urban space that has reached a period of time historically indicated or suggested, it is desirable not to ignore these „qualities of substance”).(9) In the complementarity of this definition-sentence, Ciprian Mihali speaks about the differentiated assumption of public space by power-holders: „The public sphere, the public sphere, „publicity” or „*offentlichkeit*” are notions that have decisively marked the rise of political modernity and democratic regimes in advanced countries, but they have been kept longer much more inertially and rehabilitated with precise purposes in recent political, sociological or political language and discourse. (10)

Public spaces - between individual freedom and social & political „domains”

The fierce struggle for every place conceived as public space says something serious about the aggressive taking over of social or political institutions. Because, in the ideal way, public space is the one that I, the citizen, can use through passive

Bucharest, reinvented places / 3rd District

sau politice le operează asupra acestuia. Căci, la modul ideal, spațiu public este acela pe care eu, cetățean, îl pot utiliza prin intermediul plății pasive (este nevoie de un organism care să-și asume gestionarea acestui spațiu în numele orașului, al mării comunități, dar acest organism trebuie să fie drastic condiționat în ceea ce privește capacitatea proprie de a nu interveni asupra respectivului loc decât prin practica serviciului său igienic sau de reparație.)

Evident, lucrurile nu stau deloc astfel, dovadă fiind activitatea susținută și dificilă a celui care ar putea fi numit „părintele” spațiului public contemporan, Jan Gehl: „Funcțiunea tradițională a spațiului public ca loc de întâlnire și forum social pentru locuitori a fost diminuată, amenințată sau eliminată treptat (din orașele de azi, n.n.)” (11)

Dar abandonul particular de la vocația urbană nu este unicul pericol al deteriorării „agorelor”. Puțini sunt cei ce realizează consecințele nefaste nu doar ale izolării indivizilor într-un același oraș, dar și cursele pe care societatea postmodernă de consum ni le întinde: s-a observat, de pildă, ca toposul comercial „social” cel mai prezent, astăzi, pe harta lumii, Mallul, este un fals spațiu public, pentru că el funcționează numai în cadrul unor constrângeri, într-un fragment teritorial în care calitatea de liberă manifestare a individului nu există, realmente: Hanningan (1998) avertiza despre „mallificarea Americii ca pierdere a spațiilor autentice” (12), în sensul în care toate activitățile posibile în acest „templu al consumului” sunt posibile dacă și numai dacă sunt decisiv orientate spre comercializare, nu spre întâlnire și dezbateră publică, ceea ce este, de fapt, esența unei loc destinat reuniunii dez-îngrădite.

Într-un sens restrictiv deloc depărtat de *false-friend*-ul „mall”, un alt semnal de alarmă tras în ceea ce privește falsificarea spațiului public vine dinspre Matt Vander Ploeg (13), care vorbește nici mai mult, nici mai puțin decât despre confiscarea acelorași spații publice de către o mică elită privată, care în schimbul valorificării, întreținerii și supravegherii acestor zone, interzice mai apoi unor categorii sociale dreptul de a accesa, libere, acele locuri: exemplul cel mai evident, desigur, este cel al celor fără locuințe, care sunt adeseori îndepărtați din astfel de zone – parcuri, gări, scuaruri – ca „elemente periculoase” fără ca societatea să își pună în mod real problema ajutorării „handicapaților sociali”.

payments (there is a need for a body to assume the management of this space in the name of the city, of the great community, but this body must be drastically conditioned on its ability not to intervene on the place except through the practice of its hygienic or repair service.) Obviously, this is not the case, as evidenced by the sustained and difficult activity of the one who might be called the „father” of the contemporary public space, the architect and urban planner Jan Gehl: „The traditional function of the public space as a meeting place and social forum for the inhabitants has been diminished, threatened or slowly eliminated (of today’s cities)” (11)

But the private abandonment of urban vocation is not the only danger of damaging the „agora”. Few are the ones who realize the adverse consequences not only of the isolation of individuals in the same city, but also of the traps that the postmodern society of consumption spreads us: It has been observed, for example, that the „social” commercially most present topos on the world map, the Mall, is a fake public space, because it works only in the framework of some constraints, in a territorial fragment in which the quality of free manifestation of the individual does not exist, in fact: Hanningan (1998) warned of „America's mall-ification as a loss of authentic spaces” (12), meaning that all the possible activities in this „temple of consumption” are possible if and only if they are decisively oriented towards marketing, not to public meeting and debate, which is, in fact, the essence of a place dedicate for the free reunion. In a restrictive not at all far from the false-friend mall, another alarm signal depicting the falsified public space comes from Matt Vander Ploeg (13), a scientist who talk no more, no less than about the confiscation of the same public spaces by a small private elite, which, in return for the valorization, maintenance and surveillance of these areas, forbids certain categories of society to access, freely, those places: the most obvious example, of course, is that of homeless people who are often removed from such areas – parks, stations, squares – as being „dangerous” presences, without the society actually putting the issue of relief these „socially disadvantaged” people. It follows a short presentation, in the same sociological key, of the five elements that (after Kevin Lynch) build the image of the city – the access ways, the boundaries, the neighborhoods, the nodes, the representative signs.

mallul, un fals spațiu public, în ciuda
aparenței prietenoase
(aici, Mallul București)

the mall, a fake public space, despite
its friendly look
(in the picture, București Mall)

Sunt urmărite, în aceeași cheie sociologică, cele 5 elemente care (după Kevin Lynch), construiesc imaginea orașului – căile de acces, spațiile-limită, cartierele, nodurile, semnele reprezentative.

Spațiul public sub politic

Următor momentului 1989, la noi, ideea de „marcă urbană” conotată politic a unor locuri a dispărut sau a trecut în derizoriu și a „făcut loc” exploziei „negrului de lume” (14) prea dornic de a asuma totul, instaurând prin acest consum lacom o nediferențiată democratură – izolată de lume pe toată durata supremației Partidului Comunist, Esplanada Parcului Carol este re-acaparată avid de mase care par a activa în sensul perimării / declasării acestui loc, neutralizându-i ideea comemorativă prin cea mai ieftină investiție de activitate. Cum stela, simbol evident al comunismului, ca și memorialul, surclasează ca prezență flacăra eroului necunoscut, recent mutată pe Esplanadă, oamenii fac skating, aleargă pe scări sau își plimbă animalele tocmai aici, ca și cum și-ar lua revanșa față de îngrădirile aceluia regim, însă înecând, practic, orice atitudine comemorativă, deferentă față de istoria acestui loc. Mult timp fără memorie sau cu o memorie pervertită, lumea de educație comunistă nu pare capabilă să re-investească cu sens comunitar spații lăsate orfane, cel mai adesea acaparate de elementele cele mai vitale ale societății, care identifică aici abandonul, lipsa de criterii, cezura... pe care le umplu „natural”. Cu atât mai mult ne pare necesară, prin prisma acestui exemplu deloc unic în București, nevoia de a institui semne și simboluri contemporane de mare calitate și prezență, care să confirme teoretic, să umple cu sens civilizația sau promisiunea unui spațiu.

Spațiul public în România, București

Cum se prezintă situația spațiului public în România post-decembristă? În cuvintele Grupului Duo van der Mixt (Mihai Pop și Cristian Rusu), „cât de mult ne influențează, inconștient poate, (non)organizarea spațiului public”? (15) Fundamental-negativ, cel puțin în ceea ce privește Bucureștiul, unde situația, raportată la nevoile de comunicare și comunitate ale celor 3 milioane de inși care orbesc în căutarea unei protecții socio-culturale, este catastrofală – vezi existența, practic, a doar două spații publice centrale amenajate și proprii dezbaterilor, discuțiilor, întâlnirilor dialogale (Hanul Gabroveni, amfiteatrul din Piața Sf. Anton), vezi haosul absolut al străzilor și trotuarelor, puternic susținut de noaptea minții abisului „nominalizărilor” diferitelor segmente ale Capitalei (locuri numite în răspărul reprezentărilor, piețe alimentare intitulate „de reprezentare” șamd), vezi sinistrul joc al „monumentelor de for public”, mediocre, amplasate după criterii politice, neprofesionale și care, „mulțumită” acestor gafe cumulate, își ratează aproape total funcțiunea reprezentativă.

Bucureștiul, singura capitală din lume care figurează pe lista orașelor care-și masacrează Patrimoniul, nu a descoperit încă nicio direcție după care s-ar constitui identitar și în jurul căreia să coaguleze măcar o direcție de dezvoltare. Există orașe ale muzeelor, ale parcurilor, ale cafenelelor, ale podurilor... Aceste posibile resurse / direcții identitare fiindu-i improprie, Bucureștiului pare că i se pregătește ca emblemă cu anasâna Casa Poporului (în disprețul oricărei opinii profesionale întemeiate și sperând să se uite faptul că urieșenia este un

The public space under the political

Following the moment of 1989, in our country, the idea of politically connotated „urban mark” of some places has disappeared or went into derision and „gave place” for the explosion of the „black world” (14), too eager to assume everything, setting up thru this greedy consumption an undifferentiated appearance of „democratic” – isolated from the entire world during the Communist Party's supremacy, the Carol Park Esplanade is re-captured by the masses that seem to be active in the sense of decrypting / detracting of this place, neutralizing its commemorative idea through the cheapest investment of activity. And because the stela, an obvious symbol of communism, as well as the memorial, surpasses the presence of the flame of the unknown hero, recently moved on the Esplanade, people are skating, walking on the stairs, or petting their animals here just as though they were taking revenge on the ruin of that regime, but practically denouncing any commemorative attitude towards the history of this place. For a long time without memory or „using” a perverted memory, the world of communist education does not seem able to re-invest with community sense the „orphaned” spaces, often taken by the most vital elements of society, which identifies here the abandonment, the lack of criteria, the interruption... which they fill „naturally”. All the more necessary, in the light of this unique example in Bucharest, seems the need to establish contemporary signs and symbols of high quality and presence, signs that can theoretically confirm, that can fill with sense the civilization or the „promise” of some space.

Public space in Bucharest, Romania

How is the situation of the public space in post-Decembrist Romania? In the words of Duo van der Mixt Group (Mihai Pop and Cristian Rusu): how much influences us, unconsciously, the (non) organizing of the public space? (15) Fundamentally-negative, we can say, at least as far as Bucharest is concerned, where the situation, related to the communication and community needs of the 3 million inmates who are looking for socio-cultural protection, is catastrophic - see the existence of practically only two central public spaces arranged for debates, discussions, dialogue meetings (Gabroveni Inn, Sf. Anton's square amphitheater), see the absolute chaos of the streets and sidewalks, strongly supported by the night of the abyss „nominations” of various segments of the Capital (places and squares entitled on the contrary of their meaning and representations, food markets abusive entitled „representation places” and so on), see the sinister game of „public monuments”, mediocres, located on political, but unprofessional criteria and which, „rewarding” this disastrous state, are missing almost completely their representative function. Bucharest, the only capital city in the world that appears on the list of cities that massacre the Heritage, has not yet discovered any direction after which it would constitute an identity and around which it would coagulate even a direction of development. There are in the world cities of museums, of parks, of cafes, of bridges... These possible identities / resources are inappropriate, for Bucharest seems to be preparing as an emblem the House of People (in the contempt of any professional grounded opinion and hoping to forget that

Bucharest, reinvented places / 3rd District

edificiu dictatorial). Augustin Ioan, din nou: „Părăsind Republica lui Platon, să ne îndreptăm către noul centru civic bucureștean. Ajunși acolo, observăm că întreg spațiul din jurul pretinsului Edificiu Public al României este înconjurat de un gard hideos, despărțind încă o dată, de data asta nu doar simbolic sau ca scară, clădirea propriu-zisă de orașul în care a fost amplasată. Spațiul public, insula de civitate în centrul căreia problemele cetății ar fi trebuit depuse, spre a primi o rezolvare, a fost răpit și transformat într-un spațiu „privat” de factură rurală, al celui suficient de puternic spre a și-l apropria violent. Insula publică – rațiunea de a fi a centrului civic – este violată și dispăre”. (16)

Piețe

Bucureștiul nu are, AD 2016, nicio piață reprezentativă constituită, în sensul în care ea poate fi un loc al întâlnirii organizate sau fortuite, al dezbaterii – spațiu public.

Piața Victoriei este un mare nod de trafic lipsit de centru, Piața Aviatorilor este un *rond-point* cu un centru aleatoriu, Piața Universității este un capac pustiu al unui parcaj semi-inutil, Piața Unirii este un maidan cu cruce și veceuri publice, Piața Celibidache, fostă Moghioroș este o o distopie funcțională și o heterotopie socială, Piața Constituției funcționează doar în virtutea poziționării ei fizice și datorată lipsei altor spații mai bune (dealtfel, scopul ei fundamental a fost cel de a fi anexă de serviciu a balconului din Casa Poporului), Piața Revoluției este un uriaș parcaj improvizat, fără nicio personalitate, cotropită de 3 monumente de for public cu totul sub semnul hazardului, tragic inegale ca valoare estetică (cel mai slab valoric fiind, desigur, cel mai apropiat de clădire, un tetraedru placat cu faianță sanitară).

Două gesturi comemorative „trase la temă”, de o calitate urbană invers proporțională cu investiția simbolică ce li s-ar fi cerut, sunt „Piața Francofoniei” (spre aripa de S a Casei Poporului, într-o zonă pustie, o mică placă), respectiv Monumentul Regelui (așezat într-o intersecție auto, de o plastică submediocră).

În toate piețele bucureștene, nimeni nu stă! Toată lumea trece, foarte grăbită – și nu acesta este sensul unei piețe de reprezentare. Nici vorba de „găzduirea unui spectru vast de activități și de participanți, (prin care) spațiul public își poate

the ugliness is one dictatorial edifice). Augustin Ioan, again: „Leaving the Republic of Plato, let's head for the new Bucharest civic center. If we get there, we notice that the whole space around the claim the public edifice of Romania is surrounded by a hideous fence, separating once again, this time not only symbolically or as a scale, the actual building from the city in which it was located. The public sphere, the island of civility at the center of which the citizens' problems had to be deposited, in order to receive a solution, was beaten and transformed into a „private” rural bay, the one strong enough to bring it violently. The public island – the reason to be of the civic center – is violated and disappears. (16)

Squares

Bucharest does not have in AD 2016 a single representative square constituted, in the sense that it may be a place of meeting organized or fortuitous, of the debate – public space. Victory Square is a big traffic junction missing from the center, the Aviatorilor Square is a round-point with a random center, the University Square is a desolate cover of a semi-useless parking lot, Unirii Square is a cross-dressed maid and public hangings, Celibidache Square, the former Moghioroș Square is a functional dystopia and a social heterotopia, the Constitution Market only works in the virtue of its physical location, and the lack of better space (its fundamental purpose was to be the service annex of the People's House balcony). The Revolution Square is a huge, improvised parking lot with no personality impregnated by 3 public monuments, completely under the sign of hazard, tragically unequal as aesthetic value (the lowest value being, of course, the closest building, a tetrahedron plated with sanitary faience). Two gestures commemorating the theme, of a quality urban inverse proportional to the symbolic investment they were asked to be, are a deserted area, a small plate), respectively The King's Monument (seated in a car intersection, having a less than mediocre plastic value). In all the squares of Bucharest, (almost) no one is sitting! Everybody goes, very bitter – and this is not the meaning of a representational square. We can hardly remember the „hosting of a wide range of activities and participants (through which) the public space can demonstrate its ability to consolidate in a general way sustainable development of society”. (17) Even the

Piața Sf. Vineri, un loc astăzi în părăsire, în ciuda amplasării lui urbanistice centrale

Sf. Vineri Square, an abandoned place, despite its urbanistic central position

demonstra capacitatea de a consolida la modul general dezvoltarea durabilă a societății”.(17)

Chiar foarte puținele piețe alimentare care mai există sunt găzduite de clădiri improprii, care nu favorizează apropierea între oameni, cultivarea unui spirit comunitar – de la formele „moderniste”, create în indiferență față de aspirația comunității în care se așează, până la slaba lor funcționare ca spații ale tranzacției sau la igienă precară, totul stă și aici sub semnul derizoriului indiferent.

Parcuri

Funcționează, dar numai în zonele lor de micro-spectacole, decupaje din toate parcurile bucureștene – Carol (Esplanada, acolo unde zi de zi, pe timp bun, copiii însoțesc schimbarea gărzii), Herăstrău (la vaporaș, locurile de joacă), Parcul Copiilor (zona cu aparate), Parcul Moghioroș / Celibidache (podul, spațiul pentru copii), Parcul Titan – poate unica „ofertă” valabilă în ansamblu pentru cetățenii orașului, ca gest actual, deși și el grevat de anumite „zone incidentale” ameliorabile (zona ieșirii la Metrou, de pildă, recuperată discutabil în justiție, nu poate fi adăugată domeniului public, fapt care dăunează profund imaginii Parcului IOR, lucrările de artă sunt inegale ca valori și relaționează aleatoriu, nemotivat cu locurile de amplasare și perspectivele). Cu excepția Parcului Titan, care poate permite simultan o gamă de activități variate ca ofertă culturală și socială, celelalte parcuri sunt anchilozate în mono-funcțiuni dominante, vag deranjate de unele intruziuni nefericite (terenul de mini-fotbal din Parcul Carol sau zona aparatelor pentru *fitness* în Cișmigiu sunt astfel de exemple cât se poate de nepotrivite, inadecvate caracterului dominant al respectivelor parcuri.)

Spații publice „instituționalizate”

Vorbind despre instituții care asumă ideea de spațiu public, Muzeul Țăranului este singurul care activează cu motoarele în plin, urmat de Muzeul Satului, diferența fiind că în cel dintâi poți vedea frecvente expoziții de artă ori filme de bună calitate. Și mai pot fi adăugate puținelor gesturi publice de valoare librăriile Cărturești, Humanitas, chiar și cele din Malluri, care oferă posibilitatea de a lectura *free* părți din unele volume, loco.

Există, din fericire, încă o zonă a activității tinere, chiar dacă grevată de accidentul din Colectiv și, inclusiv, de amenințarea de a fi prezent din nou în locul nepotrivit, la timpul nepotrivit: barurile și cafenelele, nu toate de bună calitate, dar utile – din păcate, restricționate adesea de prețuri prohibitive. Teatrele, cinematografele, atelierelor pictorilor plastici – poate cele mai dezirabile spații (semi)-publice, în măsura în care întrețineau și autentificau o viață culturală coerentă a Capitalei, sunt tocmai ele sub stare de asediu, întrucât sunt, pentru moment, alungate din spațiile în folosință.

Cu excepția câtorva fragmente de bulevard, străzilor noastre li se potrivește în continuare, după mai bine de 8 decenii, afirmația-stigmat a lui Cantacuzino, apropo de drumurile de țară: „Drumurile noastre parcă sunt căile pocăinței!” (18)

Niciodată drepte și prost asfaltate, supra-aglomerate de un parc auto ultra-agresiv, cu trotuare cel mai adesea impracticabile datorată celor 23 de categorii de obiecte plantate abuziv pe el (19), arterele bucureștene sunt cât de cât ospitaliere doar pe timpul sfârșiturilor de săptămână sau ale vacanțelor – doar câteva porțiuni de arteră sunt rezervate,

very few food markets that are still there are hosted by inappropriate buildings that do not favor proximity, the cultivation of a community spirit – starting with the „modernist” shapes, created in indifference to the aspiration of the community in which they sit, to their poor functioning as spaces of transaction or poor hygiene, everything is under the sign of an irrelevant derision.

Parks

It seems to work, but only in their micro-spectacle areas, cuts from all Bucharest parks – Carol Park (The Esplanade, where every day, if sunny, the children accompany the guard changing), Herăstrău Park (the vaporetto area, the play spaces for kids), The Children Park (the play area), Moghioroș / or Celibidache Park (the bridge, the space for kids), Titan Park – perhaps the only „offer” valid for the citizens of the city, as a present gesture, though he certain „incidental areas” are alleviated (the area of exit from the Metro, for example, recovered in legal proceedings, cannot be added to the public domain, which profoundly damages the image of the IOR Park, the artworks had unequal values and relate randomly, unmotivated with placements and prospects).

With the exception of Titan Park, which can simultaneously allow a range of varied activities as a cultural and social offer, the other parks are ankylosed in dominant mono-functions, vaguely disturbed by some unfortunate intrusions (the mini-football field in Carol Park or the fitness area in Cișmigiu are such inappropriate examples, contradicting the dominant character of the indicated parks).

„Institutionalized” public spaces

Speaking of institutions that assume the idea of a public space, the Museum of the Romanian Peasant is the only one to operate with the engines in full, followed by the Village Museum, the difference being that in the first you can see frequent art exhibitions or good quality films. In addition to those little public gestures, we can name the Cărturești or Humanitas bookstores, even some libraries from the Malls, offering to the visitors the possibility to read on place free parts from some volumes.

There is, fortunately, yet another area of young activity, char if strike from the casualty of the Collective tragedy and including the threat of being present again in the wrong place at the wrong time: the bars and the cafes, but, sometimes, sadly limited by their own very high prices. The theaters, the cinemas, the workshops of plastic painters – perhaps the most desirable (semi)-publish spaces, as long as they maintained and witnessed a coherent cultural life of the Capital, they are just now under siege, expelled from the spaces they need. With the exception of a few boulevard fragments, our streets still fit, after more than 8 decades, Cantacuzino's stigmatized statement, by the ways of the countryside: „Our roads are the paths of repentance!” (18) Never straight and poorly paved, over-crowded by an ultra-aggressive car park, with sidewalks most often impracticable due to over 24 categories of objects abusively planted on it (19), the Bucharest streets are as hospitable as possible only during the weekends or vacations – only few very short parts of them are reserved, in the summer, on the Kiseleff Boulevard, to host some necessary (but how transient!) sportive outpouring in a city with a poor,

Bucharest, reinvented places / 3rd District

uneori, pe timpul verii, de pe Bd. Kiseleff, spre a prilejui necesare, dar cât de pasagere! defulări sportive într-un oraș echipat puțin, prost și scump și pentru această activitate. (Abia în ultimii ani au apărut timide smulgeri ale acestui „patrimoniu” terorizat de mașini către pietoni, dar pentru moment aceste acțiuni sunt sporadice, mai curând firave excepții de la legea junglei auto!)

În atari condiții, mult prea firav amendate de puncte de lumină, până și ideea de a vorbi despre nevoia de „spațiu fericit” (20), care asigură confort urban de un nivel superior, care dă statură spirituală orașului și locuitorilor lui său, pare de o neînchipuită îndrăzneală utopică...

Spațiul public al Capitalei este imaginea felului abisal și retrograd în care ne revizităm prost și ignar trecutul (ca factori de decizie), ne înțelegem nefast democrația, ne ignorăm plenar, total viitorul (ca așa-zii cetățeni impuni, dotați doar cu drepturi, nu și cu îndatoriri), ne manifestăm cu zgârcenie, pentru că lipsiți total de credit (ca profesioniști): un loc în care cetățeanul de rând, dezinteresat de celălalt și scopit de simț civic comunitar își exprimă trăirile cele mai necontrolate, uneori dând curs nivelului cel mai primitiv al vieții (vezi deversările muzicale, poluarea sonoră cu care unii parazitează mediul celorlalți, vezi acțiunile „sanitare” efectuate direct în spațiul natural, de oameni sau animale) fără teama de a putea fi responsabilizați, trași la răspundere pentru aceasta. Din păcate, evoluția întru delăsare a spațiului public, lipsa de preocupare a autorităților orașului în acest sens au dus la consecința cutremurătoare ca, la noi, spațiul public să fie asumat de plebe, nu de cetățeni.

„Monumentul este ceea ce poate fi visat despre un loc”

(Michel de Certeau)

O scurtă descriere a ideii de deschidere, de comunicare pe care arta publică o poate aduce cetății: „Arta în spațiul public este foarte veche, dar prezența artei publice a devenit din ce în ce mai importantă și accentuată în orașele contemporane. Arta temporară publică este importantă pentru abilitatea ei de a răspunde, reflecta sau explora contextul în care locuitorii trăiesc. Arta publică este o arenă pentru întrebări, explorări și articulări ale diverselor peisaje publice. Ea cere audienței să-și

inadequate and expensive equipment to sustain such a public activity. (Only in the last few years that timid snatches of this terrified „patrimony” of cars to the pedestrians appeared, but for the moment these actions are sporadic, rather fierce exceptions to the jungle auto law!)

These conditions given, far too finely fined by some poorly points of light, even the idea of talking about the need for „happy space” (20) that provides urban comfort of a superior level that offers the statue spiritual status to the city and its inhabitants, seems by an unimaginable utopian bravery...

The public space of our Capital is the image of the abyssal and retrograde way in which we are badly reviewing and ignoring the past (as decisional people), of how we badly understand the democracy, of how we completely ignore the whole our future (as so-called impenitent „citizens”, having just the rights, but no responsibilities), of how we „demonstrate” scarcely our skills, because we miss credit (as professionals): a place where the ordinary citizen, disinterested in the other, and the purpose of community civic sense, expresses the most uncontrolled experiences, sometimes following the most primitive level of life (see musical spills, noise pollution that some people parasite the environment of others, see „sanitary” actions performed directly in natural space by humans or animals) without the main fear of being able to be accountable, punishable for this. Unfortunately, the evolution of the public space, the lack of concern of the city's authorities in this respect have led to a terrible consequence that the public space is assumed by plebeians, not by citizens.

„Monument is what can be dreamed of a place.”

(Michel de Certeau)

A brief description of the idea of openness, communication that the public art can bring to the citizens: „Art in public space is very old, but the presence of public art has become increasingly important and accentuated in contemporary cities. Public temporary art is important for its ability to respond, reflect or explore the context in which the inhabitants living. Public art is an arena for questions, explorations and articulations of various public landscapes. It asks the audience to re-imagine, reexamine, revive, and live (the city experience). As a design,

„Ceea ce poate fi visat despre un loc”, propunere de monument pe Bd. Unirii

“What we can dream about a place”, monument proposal on Unirii Bd.

reimagineze, să reexperimenteze, să revadă și să trăiască (experiența de oraș). Ca design, ți se cere să refolosești, să redescoperi și să reinventezi orașul”. (21)

Arta publică autohtonă este rezultanta, deloc sistemică sau coordonată, a unor repetate încercări ale mai multor grupuri de artiști și arhitecți, până acum din păcate nefinalizate cu obiecte de mare valoare – pentru moment, colaborarea incongruentă dintre artiști, arhitecți și administrație a dus la acțiuni eșuate, de regulă sancționate, atunci când se întâmplă ca propunerea estetică să fie decentă, cu o expunere absolut defectuoasă, care sfida fără motiv și cele mai elementare reguli de amplasare: vezi statuia lui Maniu, obiect figurativ care „plutește” pe fundalul fostului Comitet Central, vezi „Căruța cu Paițe”, care a ucis tot spațiul din fața Teatrului Național (nu poate fi observată decent decât de peste drum, atunci când nu trec autoturismele!) ș.a.m.d.

S-a încercat, de câteva ori, cu rezultate oscilante valoric, popularea unor spații cu instalații de artă efemeră, acțiuni pe care le-am așezat sub zodia interesantului desubstanțiat, a întâmplătorului – lipsa unei/unor autorități care să opereze atât jurizarea proiectelor, cât și să ghideze o eventuală inserție arhitecturală cu sens a unui astfel de obiect făcând ca totul să pară, din păcate, vag amatoristic.

Nu credem că mai este cazul să amintim despre gradele de reprezentare diferite pe care aceste obiecte, așezate în spații la fel de atent îngrijite, ar trebui să le pună în operă Administrația, spre a semnala locurile de prestigiu ale orașului – monumente de interes internațional, regional, național, local. Chiar designul obiectelor de spațiu public (bănci, mai ales) afară de fi de multe ori depășit, nerealist sau inadapdat condițiilor locului, este într-o proporție copleșitoare neprietenos, rece, ne-ergonomic, izgonitor. Poate singura contribuție de bună calitate la estetica unui spațiu public cât de cât interesant și contemporan este arta *graffiti*-ului, pe alocuri prezentă cu *bombere* (pictări integrale, masive) spectaculoase.

Sunt, totuși, mult prea puține semne pozitive ale vieții spațiului public într-o Capitală europeană (care se mai dorește și culturală!) irațional construită și prost gestionată, de cele mai multe ori lăsată la cheremul întâmplării celei mai improbabile, al improvizației urechiste și al lipsei de igienă, care au condus în timp la decăderea unor potențiali centri alternativi identitari în maidane „ale nimănui și ale tuturor”. „Alterarea progresivă a calităților spațiului public poate conduce, în final, la inhibarea manifestării atașamentului și afecțiunii, la instalarea apatiei și dezinteresului față de ceilalți. În acest scenariu, descris de S. Millgram, consecințele sunt dintre cele mai nefaste, conducând la ignorarea, filtrarea și blocarea interacțiunilor sociale”. (22)

Toate aceste rateuri au, în cele din urmă, o explicație cât se poate de simplă: „În lipsa unei reflecții consecvente asupra orașului românesc și mai ales în lipsa unor practici urbane coerente, spațiile se multiplică și se fragmentează în dispreț pentru orice nevoie sau aspirație individuală și comunitară”. (Ciprian Mihali) Nu poate, deci, exista un spațiu public decent dacă ne lipsește o idee...

you are asked to reuse, rediscover and reinvent the city.”(21) Local public art is resultant, not at all systemic or coordinated, of some repeated attempts made by several groups of artists and architects to date, unfortunately not finished with real high value objects – until now, the incongruent collaboration between artists, architects and administration has led to failed actions, ordinary followed, even when it happens that the aesthetic proposition is a decent one, by a disastrous arrangement, defying without any reason even the most elementary rule of setting: see the statue of Maniu, a figurative object „floating” against the background of the former Central Committee of Communist Party, see „The Straw Cage”, which destroyed all the front space in front of the National Theater (the assembly cannot be seen decent than over the road, when cars do not pass!), and so on, so on...

Several attempts have been made with oscillating value results, the popularity of spaces with ephemeral art installations, actions that I would place under the sign of the immaterial interest, of the fortuitous – the lack of authority / authorities to operate both the judging of projects and to guide a possible insertion architectural with sense of such an object making everything look, unfortunately, vaguely amateuristic. We do not think it necessary to mention the different degrees of representation that these objects, placed in spaces as carefully cared for, should be put into opera by the Administration, to signal the city's prestigious locations – monuments of international, regional, national, local interest. Even the design of public space objects (see just the benches), beyond being often outdated, unrealistic or inadequate to the conditions of the place, it is in an overwhelming proportion, unfriendly, cold, non-ergonomic, insubstantial. Perhaps the only contribution of good quality aesthetics of a public space as interesting and contemporary is the art of graffiti, somewhere present with spectacular (full-scale, massive) paintings. There are, however, far too few positive signs of the life of public space in a European Capital (who also wants to be itself a cultural Capital) irrationally built and poorly managed, most often left at the chest of the most unlikely event, of some deep improvisation and lack of hygiene, conducting, in time, to the decline of potential alternative identity centers in some areas of the „nobody and everyone”. The progressive altering of the public space can ultimately lead to the inhibition of attachment and affection, to apathy and disinterest towards others. In this scenario, described by S. Millgram, „the consequences are the worst, leading to ignoring, filtering and blocking social interactions”. (22)

All of these failures have, in the end, an easy explanation: „In the absence of a consistent reflection on the Romanian city and especially in the absence of urban practices coherent, spaces multiply and fragment in contempt for every individual or community need or aspirations.” (Ciprian Mihali).

So there cannot be a decent public space if we miss an idea...

(english translation: Măriuca Mănescu)

Bucharest, reinvented places / 3rd District

Note:

1. „El (Bucureștiul) ne apare asemenea punerii în scenă a unei piese antice, în care se distinge limpede episodul care a avut loc la secolului al XIX-lea: cel al trecerii de la un mare sat sau arhipelag de sate la o metropolă.” Cina, Giuseppe, *București, de la sat la metropolă, Identitate urbană și noi tendințe*, Ed. Capitel, București, 2010, p. 15
2. Bachelard, Gaston, *Poetica spațiului*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2005, p. 40
3. Augustin, Ioan, în Sec. XX, *Loc-locuire-poluare*, nr. 1-2-3 / 199, pp. 174-175
4. Neal, Zachary, „Căutând un teritoriu comun: trei perspective asupra spațiului public”, www.academia.edu
5. Iancu, Adrian, *Reprezentare și reprezentativitate în spațiul urban comunitar*, UT Press, Cluj-Napoca, 2003, p. 27, editare a lucrării de doctorat omonime redactată sub îndrumarea dlui prof. Sandu Alexandru, susținută la UAUIM București în Decembrie 2002
6. idem, p. 20-21
7. arhitectura-1906.ro/2012/12/argument-la-tema-spațiul-public
8. www.publicspace.fin
9. Choay, Francois, *Espacement*, Skira, Milan, 2003, p. 42-43
10. Mihali, Ciprian, în „Spațiul public în orașele din România”, 31 Ianuarie 2006, Igloo Arhitectura, anchetă realizată de Viorica Buică, www.igloo.ro
11. Gehl, Jan, *Orașe pentru oameni*, Ed. Igloo, București, 2012, p. 3, traducere Silvia Gugu
12. www.hanningan.com
13. Vander Ploeg, Matt, „Rethinking Urban Public Space in the Context of Democracy and Altruism”, „Urban Altruism”, Calvin College, Spring 2006, www.calvin.edu/~jks4/city
14. Conceptul de „negru de lume” este tema centrală a volumului *Disprețuirea maselor*, Sloterdijk, Pieter, Ideea, Cluj, 2002
15. Duo van der Mixt, în „Spațiul public în orașele din România”, 31 Ianuarie 2006, Igloo Arhitectura, anchetă realizată de Viorica Buică, www.igloo.ro
16. Augustin, Ioan, ibidem
17. Gehl, Jan, op. cit., p. 28
18. Cantacuzino, G. M., *Izvoare și popasuri*, Fundația Regele Carol II, 1934, p. 200
19. Hostiuc, Constantin, *Obiectul de artă în spațiul public și identitatea urbană*, Ed. UAUIM București, 2010, pp.108-109
20. Bachelard, Gaston, op. cit., p. 29
21. arhitectura-1906.ro/2012/12/argument-la-tema-spațiul-public
22. Mihali, Ciprian, în „Spațiul public în orașele din România”, 31 Ianuarie 2006, Igloo Arhitectura, anchetă realizată de Viorica Buică, www.igloo.ro

Notes:

1. „He (Bucharest) appears like the staging of an ancient piece, in which the episode that took place in the nineteenth century is clearly distinguishable: the passage from a large village or archipelago to a metropolis.”, Cina, Giuseppe, *Bucharest, from village to metropolis, urban identity and new trends*, Ed. Capitel, Bucarest, 2010, 15p.
2. Bachelard, Gaston, *The poetics of space*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2005, 40 p.
3. Augustin, Ioan, *Place-dwelling-pollution*, 1-2-3 / 1999, pp. 174-175
4. Neal, Zachary, „Seeking a common territory: three perspectives on public space”, www.academia.edu
5. Iancu, Adrian, *Representation and representativeness in urban communitary areas*, UT Press, Cluj-Napoca, editing of the homonym doctoral thesis written under the guidance of Mr. Sandu Alexandru, sustained at UAUIM Bucarest in December 2002
6. idem, p.20-21
7. arhitectura-1906.ro/2012/12/argument-at-the-theme-public-space
8. www.publicspace.fin
9. Choay, Francois, *Espacement*, Skira, Milan, 2003, p. 42-43
10. Mihali, Ciprian, in „The public sphere in the cities of Romania”, 31th of January 2006, Igloo Arhitectura, investigation conducted by Viorica Buica, www.igloo.ro
11. Gehl, Jan, *Cities for people*, Ed. Igloo, București, 2012, p. 3, translation by Silvia Gugu
12. www.hanningan.com
13. Vander Ploeg, Matt, „Rethinking Urban Public Space in the Context of Democracy and Altruism”, „Urban Altruism”, Calvin College, Spring 2006, www.calvin.edu/~jks4/city
14. The concept of „the black of the men” is the main theme of the volume *The contempt of the masses*, Sloterdijk, Peter, Ideea, Cluj, 2002
15. Duo van der Mixt, in „The public sphere in the cities of Romania”, 31th of January 2006, Igloo Arhitectura, investigation conducted by Viorica Buica, www.igloo.ro
16. Augustin Ioan, ibidem
17. Gehl, Jan, op. cit., p. 28
18. Cantacuzino, G. M., *Izvoare și popasuri, Sources and stoppages*, Regele Carol II Foundation, 1934, p. 200
19. Hostiuc, Constantin, *The object of art in public space and urban identity*, Ed. UAUIM București, 2010, pp.108-109
20. Bachelard, Gaston, op. cit., p. 29
21. arhitectura-1906.ro/2012/12/argument-at-the-theme-public-space
22. Mihali, Ciprian, în „Spațiul public în orașele din România” / *Public space in romanian cities*, 31 Ianuarie 2006, Igloo Arhitectura, anchetă realizată de Viorica Buică, www.igloo.ro